

NODERĪGA INFORMĀCIJA PAR DIGITĀLO DROŠĪBU

- 1) Sociālo tīklu platformu izstrādātāji ir noteikuši **13+ vecuma ierobežojumu**, lai pasargātu bērnus no riskiem, ko var radīt neapdomīga rīcība publiskā vidē. **Izplatītākie riski** saistīti ar pārāk privātu fotogrāfiju un video publicēšanu, neapzinoties, ka par fotogrāfiju izplatību kontrole pazudīs. Nereti bērniem nepieciešams pieaugušo atbalsts, lai izvērtētu un izprastu situācijas nopietnību un pieņemtu pareizāko lēmumu problēmsituācijas risināšanā.
- 2) Lai arī jaunāki bērni pārsvarā e-pastu izmanto tikai, lai reģistrētos sociālajos tīklos vai spēlēs, ar laiku viņiem jāsaprot, ka **e-pasta galvenais mērķis ir apmainīties ar informāciju**. Varbūt drošāk šķiet nevērt vaļā e-pastu no nepazīstamas personas, bet vēlāk dzīvē tā būs ikdienišķa situācija, kad nepazīstamas personas sūtīs dažādus sadarbības piedāvājumus, jautājumus vai noderīgu informāciju. Iespējams arī, ka skolēns pats būs reģistrējies kādam pasākumam, pieteicies studijām, nometnei vai vasaras darbam un tieši e-pastā viņš saņems atbildi. **Lielākais risks ir saistīts ar pielikumiem, kas pievienoti e-pastam, jo nereti šādi tiek izplatīti datorvīrusi.**
- 3) Pie administratīvās atbildības un kriminālatbildības saucamas personas, kuras līdz pārkāpuma izdarīšanas brīdim sasniegušas **četrpadsmit gadu vecumu**. Administratīvais pārkāpums vai noziedzīgs nodarījums ir sodāma rīcība neatkarīgi no vides, kurā tas ir izdarīts, t.i., reālā vai virtuālā vide.
- 4) Jebkuru internetā ievietotu vai kādam nosūtītu fotogrāfiju vai video kāds cits var saglabāt savā ierīcē, pārsūtīt tālāk vai ievietot internetā. Bērniem jāatceras, ka, **tiklīdz fotogrāfija ir ievietota sociālajos tīklos vai kādam nosūtīta, kontrole par tās izplatību pazudīs un to, iespējams, nekad vairs nebūs iespējams izdzēst.**
- 5) Lai izvairītos no nepatīkamām situācijām dzīvē un internetā, **ir jābūt piesardzīgam**. Nepazīstami cilvēki, privātas informācijas izpaušana – bērniem vēl trūkst dzīves pieredzes, kas pieaugušajiem ļauj būt uzmanīgiem. Skolēniem jāsaprot, ka cilvēki internetā var uzdoties par jebko, un katram lietotājam ir savi (ne vienmēr pozitīvi) nodomi komunikācijā.
- 6) **Mediju pratība ietver prasmi uztvert un analizēt informāciju**, kas ir visapkārt – ziņās, reklāmās, produktu etiķetēs gan attēlu, gan tekstu veidā. **Bieži mēs pavirši uztveram informāciju**, izlasot tikai virsrakstu, izcelto informāciju.
- 7) **Interneta vidē daudzi cenšas izskatīties citādi**, pārsteigt, piesaistīt uzmanību – dažādu mērķu vadīti, pelnot naudu, popularitāti, simpātijas vai ko citu. Bieži mēs no fotogrāfijām veidojam slēdzienus, neanalizējot, vai tās ir patiesas vai montāža. Kādas tam ir sekas – dezinformācija, skaudība, liekas emocijas?

- 8) **Reklāmas saukļi tiek radīti, lai pievērstu uzmanību, pārliecinātu un rosinātu rīkoties – pirkt.** Skolēniem jāpilnveido prasme kritiski analizēt reklāmās ietvertu informāciju, apzinoties reklāmas un informācijas atšķirības.
- 9) Komentēšana internetā ir viena no līdzdalības formām. **Komentētājam ir atbildība par rakstīto.** Komentāri tiek bieži balstīti emocijās, tiek rakstīti, nepārzinot faktus. Pastāv daudzveidīgas līdzdalības formas – balsojumi, dalība projektos, aktivitātēs.
- 10) Droša interneta lietošana un uzvedība internetā ir viens no svarīgākajiem jautājumiem, runājot par interneta lietošanu. **Digitālā etiķete** ir tikpat būtiska kā pieklājība reālajā dzīvē, un tās neievērošana izraisa identiskas sekas.
- 11) **Gudri lietot digitālo tehnoloģiju iespējas ir viens no mediju pratības mērķiem,** apzinoties, ka tehnoloģijas palīdz ātrāk un efektīvāk risināt dotos uzdevumus, problēmas. Skolēnam jāmacās elastīgi risināt katru situāciju, izvēloties tai piemērotākos risinājumus.
- 12) **Spēja kritiski uztvert un analizēt reklāmas vēstījumus mūsdienās kļūst arvien būtiskāka,** jo bērni un jaunieši paši pērk un patērē preces, produktus, pieņem lēmumus un ietekmē ģimenes lēmumus par to iegādi.
- 13) Arvien būtiskāks kļūst **autortiesību jautājums** – kam pieder konkrētās zināšanas, pat ja tās ir publiski pieejamas internetā. Vienmēr ir jānorāda, kas ir izmantoto faktu, citātu, attēlu autors un kur pieejams pirmavots, t.i. **jānorāda atsauce.**
- 14) **Plaģiāts** ir sveša darba vai idejas piesavināšanās, uzdodot to par savu un nenorādot īsto autoru.
- 15) Skolēniem ir jāizprot situāciju nopietnība, kurās viņi **ar neapdomīgu dalīšanos ar nepārbaudītu informāciju var radīt nepatīkamas sekas vai pat pārkāpt likumu.**
- 16) **Kiberiebiedēšana (draudu izteikšana internetā) ir tāds pats noziegums kā draudi reālajā dzīvē,** piemērojot sodu atbilstoši Krimināllikumā noteiktajam.
- 17) Pirms personīga satura foto vai faktu ievietošanas, kas aizskar vecākus un draugus, ir jāpadomā, vai ģimene un draugi vēlētos, lai personīga satura informācija par viņiem nonāktu pie nezināmiem ļaudīm. **Pajautājiel viņiem pirms to publicēšanas.**

Avots:

METODISKO IETEIKUMU DARBAM PĒC 6. KLASES SKOLĒNU ZINĀŠANU DIAGNOSTICĒŠANAS APKOPOJUMS

https://drossinternets.lv/uploads/Jaunumi/Methodiskie_ieteikumi_6.klasei.pdf